

"לחדשיו יבכר"

(יחזקאל מ"ז י"ב)

דיוקים וביאורים על התורה

"אתימא לנארימ את פרו"

גליון 283

פרשת כי תבוא
שנה ו'

- נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה! -

פרק כ"ז פסוק י"ג

"ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולא למנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי".

כתב רש"י "בערתי הקדש מן הבית: זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו. וגם נתתיו ללוי: זה מעשר ראשון. וגם: לרבות תרומה וביכורים. ולגר ליתום ולא למנה: זה מעשר עני. ככל מצותך: נתתם כסדרם, לא הקדמתי תרומה לביכורים, ולא מעשר לתרומה, ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב מלאךך ודמעךך לא תאחר, לא תשנה הסדר". ויש לדקדק מכיון שרש"י כותב להדיא שביכורים מפריש ראשון ואחר כך תרומה, אז מדוע כותב "וגם: לרבות תרומה וביכורים". והרי היה צריך לכתוב רש"י "וגם: לרבות ביכורים ותרומה". אך על זה אפשר לתרץ בפשיטות שלרבי שמעון פטור ביכורים מביעור, ולכן נקט ברישא הדבר הפשוט לכולי עלמא, אך אפשר עוד ליישב.

עוד יש להקשות מדוע אומר המתודה קודם "בערתי הקדש מן הבית" שבא לרבות מעשר שני ונטע רבעי, והרי היה ראוי להקדים קודם חיוב מעשר ראשון הנלמד מ"וגם נתתיו ללוי", ורק אח"כ גם ריבוי "וגם" המרבה תרומה וביכורים שאת אלה מפרישים ראשון, ורק לבסוף יכתוב "בערתי הקדש" שבא לרבות מעשר שני.

ועוד קשה שהיה צריך רש"י לכתוב "בערתי הקדש מן הבית: זה נטע רבעי ומעשר שני", דהרי קודם יש נטע רבעי בשנה הרביעית שמתור להתחיל לאכול, ורק אח"כ יש מעשר שני.

ונראה לומר שהרי פרשה זו מדברת בוודאי מעשרות הנאמר בערב פסח של שנה רביעית לאחר שכילה לבער את כל המעשרות של שנה שלישית, ואז בפסח של שנה רביעית ברגל שכלו כל אילנות להוציא פירותיהן של שנה שלישית, אז מתודה. ואז אומר "בערתי הקדש מן הבית"

ופרש"י "זה מעשר שני ונטע רבעי. ולמדך שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו". א"כ הזכיר ראשון מעשר שני, שהרי קאי על המעשרות של שנה שניה. והוסיף אחר כך נטע רבעי, שזה צריך לקחת אם זרע בשנה ראשונה של שמיטה, את הפירות שגדלו בשנה הרביעית לירושלים. ומוסיף ואומר "וגם נתתיו ללוי: זה מעשר ראשון" שנוהג גם בפירות של שנה שלישית. "וגם: לרבות תרומה וביכורים". והרי הם נוהגים גם בפירות של שנה שלישית. והקדים רש"י תרומה מכיון שעומד בערב פסח של שנה רביעית, והרי אין מביאין ביכורים קודם לעצרת נמצא שביכורי שנה שלישית הביאו בעצרת. ואילו להפריש תרומות של שנה שלישית אפשר כל השנה. לכן הקדים רש"י לכתוב תרומה קודם ביכורים. ורק בסוף נכתב "ולגר ליתום ולא למנה: זה מעשר עני". לפי שמעשר עני נוהג בשנה השלישית, וסדר הפרשתו הוא לאחר מעשר ראשון, לכן נכתב בסוף.

פרק כ"ז פסוקים א', ב'

"ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום". - "והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד".

יש לדקדק מהו "לאמר" והרי ציוו את העם לשמור את כל המצוה, אז מהו "לאמר", שלמי העם יאמרו. אכן יבואר על פי הגמרא סוטה ל"ה: "ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה, רבי יהודה אומר על גבי אבנים כתבוה, שנאמר וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו'. ואחר כך סדו אותן בסיד. אמר לו רבי שמעון לדבריך האיך למדו אומות של אותו הזמן תורה. אמר לו בינה יתירה נתן בהם הקב"ה, ושגרו נוטירין [סופרים] שלהן, וקילפו את הסיד והשיאוה, [והעתיקוה], ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו. ר' שמעון אומר על גבי סיד כתבוה, וכתבו להן למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן". א"כ "ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר". היינו שיאמרו העמים אם אתם

לא תשמרו המצוה, ומה הם שקיבלו בהר סיני לא מקיימים אותה אנו לא כ"ש שאין צריכים לקיימה. ולכן "שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום", והיינו כל דברי התורה שהעבירים בברית כדי לקיימם. וכמו שכתוב מיד לאחר הצייווי לקחת האבנים בפסוקים ט' וי', "וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך". - "ושמעת בקול ה' אלקיך ועשית את מצותיו ואת חקיו אשר אנכי מצוך היום". וכמו שאמר להם בפסוקים קודם הצייווי על האבנים (כ"ו, ט"ז) "היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך".

פרק כ"ז פסוק כ"ה

"ארור לקח שחד להכות נפש דם נקי ואמר כל העם אמון".

יש לדקדק אמי קאי. אם נאמר דקאי על הדיין אז מדוע נאמר דוקא כלפי "הכאת נפש", והיינו שיגזור על חבריו מיתה או מלקות. והרי כדי שיגזור כך על חבריו צריך עדות שעבר איסור, ומה שייך זה לדיין. ועוד דשוחד היינו שיחוד אחר כדי שיסיר מעליו נזק ע"י תשלום ממון. או שיש לו דין ממוני עם חבריו ורוצה שיצדק הוא בדין כלפי חבריו ויחוייב חבריו לשלם לו, או שימנע הוא מלשלם לחבריו, אז נותן שוחד להטות משפט, אבל כלפי דין מלקות ומיתה לחבריו שייך בזה שכירות של עדי שקר, ופחות שייך המושג של שוחד שם. ובאמת האבן עזרא כותב שהשוחד הוא שיעיד עדות שקר. ולא זכיתי להבין דבריו, דהרי בזה שייך לשון "שכירות" של העדים ולא לשון "שוחד" דמצינו אצל דיינים, או כל אחד שיכול להטיב עמך או להרע לך מכח תפקידו השלטוני.

והיה נראה לחדש דכאן קאי בדיני ממונות של עשיר ועני. והעשיר נותן שוחד לדיין כדי שיחוייב העני שלא כדין ע"י הטיית הדין. וע"י כך מכה את העני הנקרא בלשון התורה "נפש". כמו שמוזכר בפרשת ויקרא "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו". וכתב רש"י "לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו". א"כ מכה נפש העני ע"י חיובו שלא כדין, ומכה דם היינו דמו של העני אשר הוא ללא נכסים. ומצינו לשון "נקי" כלפי מי שאין לו נכסים. כמו שדורשת הגמרא על הפסוק בפרשת משפטים "וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי" שדורשת הגמרא מתיבת "נקי" שאפילו בהנאה אסור השור כאדם האומר לחבריו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום. א"כ שופך דמו של

העני הנקי מנכסים. ועוד שממונות נקראו דמים. ומה יהיה עונשו של חומס ממון העני. על זה אומר שלמה המלך במשלי (כ"ב - כ"ב, כ"ג) "אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער" - "כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש". והיינו אתה היושב בשער העיר לשפוט בבית דין אז אל תטה משפטו, כי אז יהיה דינך מות. והיינו לפי שחמסת העני הנקרא נפש והכית דם הנקי מנכסיו. לכן נפשך על חמס העני.

יש לדון

בגמרא שבת קי"ח: "א"ר יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. כי קאמרינן בפסוקי דזמרא". וכתב רש"י "הרי זה מחרף ומגדף: שנביאים הראשונים תיקנו לומר בפרקים לשבח והודיה כדאמרינן בערבי פסחים. וזה הקוראה תמיד בלא עתה, אינו אלא כמזמר שיר ומתלוצץ". - "פסוקי דזמרא: שני מזמורים של הילולים, הללו את ה' מן השמים, הללו א-ל בקדשו". והנה הרי"ף כתב שפסוקי דזימרא היינו מתהלה לדוד עד כל הנשמה תהלל י-ה". ונראה לבאר שיטת רש"י, שהרי אמר שהטעם שלא אומרים הלל בכל יום, והיינו "הלל" מה שאומרים במועדות שבח והודאה, זה מכיון שהלל זה מיועד להודות ולהלל, וכמו שמוזכר שם יציאת מצרים. ואם קוראה תמיד בלא עתה נראה כמזמר שיר ויש בזה התלוצצות. אבל שני מזמורים אלו שיש בהם הרבה הילולים "הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים". - "הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו". - "הללוהו שמש וירח הללוהו כל כוכבי אור". וכו'. וכן הפרק השני "הללו א-ל בקדשו הללוהו ברקיע עזו" - "הללוהו בגבורתו הללוהו כרב גדלו" - "הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכנור". וכו'. א"כ זה כעין זמר שאמר דוד המלך, דהרי אומר כאן הרבה הילולים, ולכן אמר רבי יוסי שיהא חלקי מגומרי הלל בכל יום.

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' דב אריה ב"ר יצחק זצ"ל
סבתי מורתי
מלכה בת ר' נחום נ"ע

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' אהרן ב"ר משה זצ"ל
סבתי מורתי
נחמה בת ר' אברהם דב נ"ע

לתרומות עם אפשרות להנצחה
הארות והערות נשמח
לקבל בפלאפון 0527166194

הגליון השבוע נתרם
להצלחת התורם וב"ב
ברוחניות ובגשמיות

עיצוב והדפסה:

CONTROL P
קונטרול פי, דפוס שמבין אתון

- ניתן להוריד גליון זה באתר לדעת בעלוני השבת: <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>